

**UCHWAŁA NR LXXII/963/23
RADY MIASTA ZABRZE**

z dnia 25 września 2023 r.

**w sprawie przyjęcia Miejskiego Programu Wsparcia Osób Bezdomnych oraz Zagrożonych
Bezdomnością**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz.U.2023.40 z późn. zm.), art. 17 ust. 1 pkt 1 i pkt 3 oraz art. 110 ust. 10 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz.U.2023.901 z późn. zm.) oraz Uchwały Nr LXII/870/23 Rady Miasta Zabrze z dnia 13.02.2023 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Zabrze na lata 2023-2032 na wniosek Prezydenta Miasta Zabrze

uchwała się, co następuje:

§ 1. Przyjąć Miejski Program Wsparcia Osób Bezdomnych oraz Zagrożonych Bezdomnością stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierzyć Prezydentowi Miasta Zabrze.

§ 3. Traci moc uchwała nr XLII/497/05 Rady Miejskiej w Zabrzu z dnia 11.07.2005 r. w sprawie Miejskiego Programu Przeciwdziałania i Wychodzenia z Bezdomności.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodnicząca Rady Miasta
Zabrze

dr Lucja Chrzęstek-Bar

Załącznik do uchwały Nr LXXII/963/23
Rady Miasta Zabrze
z dnia 25 września 2023 r.

**Miejski Program Wsparcia Osób Bezdomnych
oraz Zagrożonych Bezdomnością**

Zabrze 2023

Spis treści

I.	Wstęp	3
II.	Definicje	3
III.	Diagnoza zjawiska bezdomności	4
IV.	Osoby zagrożone bezdomnością	8
V.	Zasoby oraz realizatorzy programu	11
VI.	Bariery i zagrożenia w realizacji	18
	VII Cele i działania	20
VIII.	Źródła finansowania	22
	IX Monitorowanie realizacji programu	22
X.	Podstawa prawna	23
XI.	Zakończenie	23

Wstęp

Miejski Program Wsparcia Osób Bezdomnych oraz Zagrożonych Bezdomnością w założeniu jest jednym z elementów Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych i będzie miał za zadanie zabezpieczenie socjalne osób bezdomnych. Bardzo ważne jest również zapobieganie bezdomności, dlatego niniejszy program będzie odpowiadał za wskazanie możliwości i działań zmierzających do ograniczenia zjawiska bezdomności na terenie miasta Zabrze.

Idea napisania od nowa lub wprowadzenia istotnych zmian w dotychczasowym Miejskim Programie Przeciwdziałania i Wychodzenia z Bezdomności, pojawiała się praktycznie zawsze przy każdej istotnej zmianie przepisów dotyczących udzielania pomocy osobom bezdomnych. Istotne również były zmiany w wytycznych kierowanych do gmin przez Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej. Standaryzacja placówek pomocowych oraz istotne zmiany w dotychczasowym podejściu do zjawiska zagrożenia bezdomnością matek z dziećmi, wymusiły zmiany w organizacji instytucjonalnej pomocy osobom bezdomnym.

Od uchwalenia poprzedniego programu minęło ponad 15 lat i okres ten przyniósł szereg zmian w obszarze omawianego problemu nie tylko w sferze prawnej czy instytucjonalnej. Zmieniła się dynamika zjawiska na terenie całego kraju oraz miasta Zabrze. Zdecydowanej poprawie uległa współpraca pomiędzy instytucjami samorządowymi oraz organizacjami pozarządowymi, realizującymi swoje zadania na zlecenie gminy.

Niestety zmieniły się również powody z jakich osoby znajdowały się w kryzysie bezdomności. Obok tych wymienianych w latach 90 jako podstawowe (uzależnienie od alkoholu, utrata dochodu – eksmisje) na czoło wysunęły się szeroko rozumiane konflikty rodzinne. Problem uzależnień zyskał nowe, tragiczne w skutkach, „młodsze” oblicze koncentrujące się wokół stosunkowo łatwo dostępnych narkotyków, dopalaczy, leków.

Biorąc pod uwagę złożoność problematyki bezdomności oraz jej różne oblicza, niezbędne staje się zaangażowanie i współpraca, stowarzyszeń, instytucji, organizacji oraz służb porządkowych. Podmioty te w żadnym wypadku nie mogą z sobą konkurować natomiast niezbędna jest wymiana informacji, wspólne planowanie działań według ustawowych obowiązków, możliwości i kompetencji poszczególnych jednostek.

II. Definicje

Według Andrzeja Przemeńskiego, pracownika naukowego Katedry Socjologii i Filozofii Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, zjawisko bezdomności jest złożone i wielopostaciowe, którego poznanie wymaga niewątpliwie uważnych badań interdyscyplinarnych[#]. W rozumieniu autora bezdomność to pewnego rodzaju sytuacja dotycząca „ludzi, którzy w danym czasie nie posiadają i własnym staraniem nie mogą sobie zapewnić takiego schronienia, które spełniałoby minimalne warunki, pozwalające uznać je za pomieszczenie mieszkalne”

Kolejna z licznych definicji opisuje bezdomność jako „konieczność życiową osób, które nie mają możliwości godnego zamieszkania, a jedynie szansę na tymczasowe schronienie w placówkach pomocy społecznej. Bezdomni to osoby charakteryzujące się wyizolowaniem i bezradnością.

To osoby, które wytworzyły mechanizm przystosowania do trudnych warunków, które narzucają trwanie w patologicznym stanie”

Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Zabrze wykonując swoje ustawowe zadania bazuje na ustawie o pomocy społecznej która w art. 6 następująco definiuje użyte w programie pojęcia:

osoba bezdomna - osobę niezamieszkującą w lokalu mieszkalnym w rozumieniu przepisów o ochronie praw lokatorów i mieszkaniowym zasobie gminy i niezameldowaną na pobyt stały, w rozumieniu przepisów o ewidencji ludności, a także osobę niezamieszkującą w lokalu mieszkalnym i zameldowaną na pobyt stały w lokalu, w którym nie ma możliwości zamieszkania;

kontrakt socjalny - pisemną umowę zawartą z osobą ubiegającą się o pomoc, określającą uprawnienia i zobowiązania stron umowy, w ramach wspólnie podejmowanych działań zmierzających do przezwyciężenia trudnej sytuacji życiowej osoby lub rodziny;

praca socjalna - działalność zawodową mającą na celu pomoc osobom i rodzinom we wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie poprzez pełnienie odpowiednich ról społecznych oraz tworzenie warunków sprzyjających temu celowi.

III. Diagnoza

Podczas ostatniego ogólnopolskiego liczenia osób bezdomnych, które miało miejsce w 2019 r. na terenie kraju, według danych ministerstwa zdiagnozowano 30 330 osoby bezdomne, z czego 83,6% stanowili mężczyźni (25 369 osób), natomiast 16,4% kobiety (4 961 osób). W porównaniu z rokiem 2017 liczba osób bezdomnych spadła o ponad 9%. Spadek zaobserwowano zarówno wśród kobiet (o ponad 0,5 tys. osób), jak i mężczyzn (o ponad 2,5 tys. osób). #

Warto zaznaczyć, że część organizacji pozarządowych uznaje te dane jako mocno niedoszacowane.

Źródło danych: Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej

Województwo śląskie znalazło się na drugim miejscu (po mazowieckim) pod względem liczby osób w kryzysie bezdomności. Na terenie województwa w noc liczenia przebywało 4 255 osób bezdomnych, dla porównania w roku 2017 osób tych było 4 782.

Zespół ds. Pomocy Osobom Bezdomnym znajdujący się w strukturze MOPR koordynował liczenie osób bezdomnych w latach 2012 - 2019. Poniższe zestawienie pokazuje pewien zauważalny trend, z którym mamy do czynienia w Zabrzu. Kolejne akcje liczenia wskazują, że nie rosła liczba osób bezdomnych na terenie miasta i od 2016 r. mamy do czynienia z trendem spadkowym.

Tabela nr 1. Wyniki badań liczby osób bezdomnych w Zabrzu, lata 2012 – 2019

Rok badania	Ogólna liczba osób bezdomnych	Mężczyźni	Kobiety	Dzieci
2012	176	144	32	-
2013	219	184	35	-
2014	210	170	26	14
2015	222	184	27	11
2016	237	187	35	15
2017	225	191	26	8
2018	225	191	25	9
2019	175	148	17	6

Źródło danych: MOPR Zabrze

W ciągu kolejnych lat zmieniały się wytyczne dotyczące szczegółów liczenia osób bezdomnych, dlatego od roku 2014 wykazywane są w tej grupie dzieci, które podczas badania zawsze przebywały w placówkach instytucjonalnych; takich jak schronisko, Dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, mieszkania chronione. Podczas każdego badania nigdy nie zdarzyła się sytuacja aby małoletnie osoby przebywały w pomieszczeniach niemieszkalnych.

Na terenie Zabrze do 2018 roku funkcjonował Areszt Śledczy, który wraz z Zakładem Karnym był brany pod uwagę w corocznej akcji liczenia osób bezdomnych na terenie miasta. Według sprawozdań z tych jednostek penitencjarnych, ponad 20 osób rocznie deklarowało się jako osoby bezdomne a w roku 2018 tych osób było aż 42. Biorąc pod uwagę dane całosciowe, populacja ta wpływała na ogólną liczbę osób bezdomnych. Ta sytuacja zmieniła się w roku 2019, po zamknięciu Aresztu Śledczego w Zabrzu, kiedy policzono już tylko 13 osób bezdomnych w Zakładzie Karnym co miało istotny wpływ na zauważalny spadek policzonych osób bezdomnych.

Z uwagi na COVID-19 w latach 2020-2022 akcja liczenia osób bezdomnych nie była kontynuowana. Podkreślić jednak należy, że liczenie zawsze było badaniem przeprowadzanym w ciągu jednej zimowej doby, tak więc nie może być traktowane jako ostateczny i jedyny miarodajny wskaźnik dotyczący zjawiska bezdomności na terenie miasta Zabrze. Konieczne jest zatem przedstawienie dodatkowych danych sprawozdawczych MOPR oraz organizacji pozarządowych, które pozwolą spojrzeć precyzyjnie i całosciowo na osoby w kryzysie bezdomności, przebywające w ostatnich latach na terenie miasta. Istotne w tym miejscu wydaje się zwrócenie uwagi na tak zwaną „bezdomność uliczną” czyli osoby nie decydujące się z różnych powodów na korzystanie z pomocy instytucjonalnej.

Tabela nr 2. Statystyki Zespołu ds. Pomocy Osobom Bezdomnym, lata 2013 – 2022

Dane za rok	Liczba wszystkich osób korzystających z pomocy ZPB	Osoby objęte pomocą finansową i instytucjonalną	Osoby objęte streetworkingiem	Liczba postępowań administracyjnych
2013	330	270	60	845
2014	312	258	54	932
2015	301	261	40	1024
2016	291	257	34	1037
2017	276	241	35	845
2018	289	265	24	948
2019	246	211	35	885
2020	255	232	23	704
2021	236	218	18	651
2022	224	198	26	583

Źródło danych: MOPR Zabrze

Powyższe zestawienie opracowane na podstawie sprawozdań Zespołu ds. Pomocy Osobom Bezdomnym w MOPR Zabrze, wskazuje również na spadek liczby osób bezdomnych korzystających z pomocy MOPR, ale również przebywających w miejscach niemieszkalnych. Osoby w kryzysie tzw. bezdomności ulicznej w przypadku skorzystania z pomocy MOPR zostały w powyższej statystyce ujęte jako korzystające z pomocy

instytucjonalnej. Zauważalnie jest także mniej postępowań administracyjnych w sprawie przyznania pomocy. Istotny wpływ na taki stan rzeczy ma pandemia COVID-19 podczas, której zmniejszyła się rotacja osób przebywających w noclegowni oraz schroniskach dla osób bezdomnych.

Tabela nr 3. Statystyki Zespołu ds. Pomocy Osobom Bezdomnym, lata 2013 – 2022

Dane za rok	Liczba wydanych decyzji administracyjnych	Liczba zawartych kontraktów socjalnych	Liczba które podjęły pracę	Osoby podejmujące terapię w OPiLU
2013	1668	45	9	26
2014	1934	67	11	19
2015	1870	56	29	26
2016	1463	99	22	15
2017	1504	104	31	25
2018	1548	127	27	21
2019	1318	91	19	30
2020	1011	69	17	24
2021	912	79	17	19
2022	940	54	8	11

Źródło danych: MOPR Zabrze

Obserwowany spadek liczby wydanych decyzji administracyjnych jest niewątpliwie powiązany ze spadającą liczbą osób korzystających z pomocy, jednak nie jest to jedyny powód. Kolejne zmiany w ustawie o pomocy społecznej w obszarze bezdomności przyniosły m.in. zapis który znosi konieczność wydawania decyzji administracyjnych przyznających pomoc w formie pobytu w noclegowni. Aktualnie procedura ta została sprowadzona do wydania skierowania poprzedzonego wywiadem środowiskowym.

Kolejne dane dotyczą osób bezdomnych korzystających z pomocy instytucjonalnej w placówkach takich jak: ogrzewalnia, noclegownia, schroniska, Dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, Dom Pokora.

Tabela nr 4. Liczba osób korzystających z noclegowni i ogrzewalni prowadzonej przez MOPR

Dane za rok	Noclegownia	Ogrzewalnia
2017	82	189
2018	75	175
2019	78	145
2020	47	175
2021	49	207
2022	46	166

Źródło danych: MOPR Zabrze

Tabela nr 5. Liczba osób korzystających z placówek prowadzonych przez Towarzystwo Pomocy im. św. Brata Alberta w Zabrze

Dane za rok	Schronisko dla mężczyzn	Schronisko dla Kobiet	Dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży
2017	95	76	-
2018	114	29	63
2019	101	22	63
2020	81	19	55
2021	94	18	63
2022	81	16	72

Źródło danych: Towarzystwo Pomocy im. św. Brata Alberta w Zabrze

Tabela nr 6. Liczba osób korzystających z pomocy Domu Pokora dla osób bezdomnych, prowadzonego przez Stowarzyszenie „Żyj i Daj Życie”

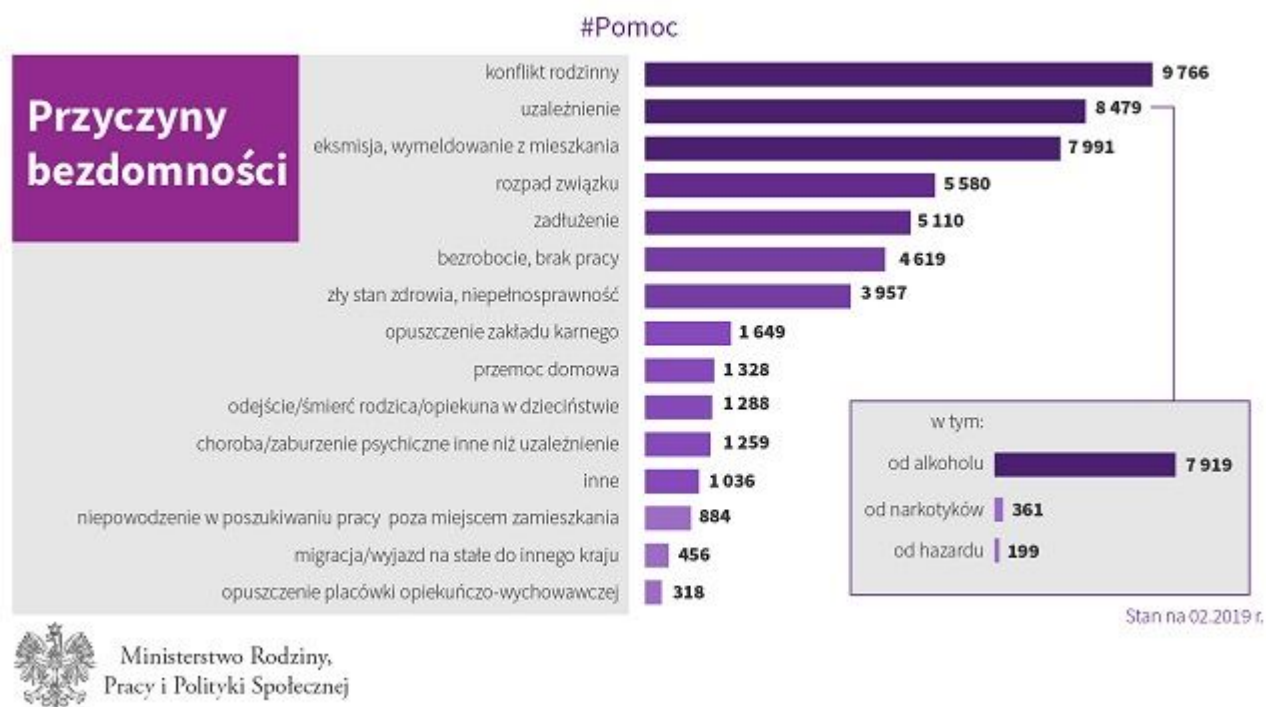
Dane za rok	Dom Pokora
2017	15
2018	20
2019	19
2020	13
2021	15
2022	13

Źródło danych: Stowarzyszenie „Żyj i Daj Życie”

Powyższe zestawienia dotyczą placówek dla osób bezdomnych znajdujących się na terenie gminy Zabrze, jednak zgodnie z ustawą o pomocy społecznej osoby bezdomne mogą w razie konieczności (m.in. brak miejsc na terenie miasta) korzystać z pomocy placówek zewnętrznych. Miasto Zabrze zawarło umowę z Chrześcijańskim Stowarzyszeniem Dobroczynnym z siedzibą w Kluczach, na realizację zadania publicznego pod tytułem „Zapewnienie osobom bezdomnym schronienia oraz kompleksowej pomocy w wychodzeniu z bezdomności, przeciwdziałanie przemocy w rodzinie, schronienie dla kobiet i mężczyzn w tym osób niepełnosprawnych zdolnych do samoobsługi w schronisku dla osób bezdomnych oraz w schronisku dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi”. Oferta Chrześcijańskiego Stowarzyszenia Dobroczynnego uzupełnia system wsparcia osób bezdomnych realizowany na terenie Zabrze.

IV. Osoby zagrożone bezdomnością

Wiele czynników może składać się na powody zagrożenia bezdomnością. Podczas ogólnopolskiego badania liczby osób bezdomnych w roku 2019 ankietowani wskazali na następujące przyczyny bezdomności.

Źródło danych: Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej

Osoby bezdomne wskazały przede wszystkim na konflikty rodzinne, uzależnienie, eksmisje, rozpad związku, zadłużenie, bezrobocie. Dominują więc problemy w relacjach rodzinnych oraz powody ekonomiczne powiązane z uzależnieniem. Z doświadczeń pracowników socjalnych wynika, że konflikty rodzinne zwykle mają podłoże związane z kwestiami natury ekonomicznej oraz problematyką uzależnień dorosłych członków rodziny. Generalnie istnieje korelacja pomiędzy wskazanymi przyczynami i rzadko kiedy występuje tylko jedna przesłanka, np. zadłużenie, bardzo często jest to wypadkową braku zatrudnienia, uzależnienia czy złego stanu zdrowia.

Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Zabrzu w ramach ustawy o pomocy społecznej świadczy pomoc osobom i rodzinom w trudnej sytuacji życiowej. Niewątpliwie rodziny i osoby korzystające z pomocy ośrodka to grupa, która jest potencjalnie zagrożona utratą miejsca zamieszkania, z powodów wyżej wymienionych.

Tabela nr 7. Statystyki osób korzystających z pomocy MOPR, w lata 2013 – 2022

Dane za rok	Liczba rodzin objętych pomocą	Liczba osób w rodzinach	Liczba postępowań administracyjnych	Liczba decyzji administracyjnych
2013	5 992	13 661	21 213	43 383
2014	5 161	13 176	17 985	43 187
2015	4 730	11 561	16 777	36 706
2016	4 215	8 249	14 226	27 291
2017	3 645	8 333	14 080	24 600
2018	3 432	7 371	17 496	24 429
2019	3 212	6 668	11 942	20 791
2020	2 737	5 700	15 126	21 669
2021	2 620	5 319	10 574	19 964
2022	2 313	4 658	11 935	19 244

Źródło danych: MOPR Zabrze

Mimo wyraźnego spadku liczby osób korzystających z pomocy MOPR, to nadal jest to grupa ponad 5 tysięcy osób o bardzo niskich dochodach, co przy aktualnie wysokich kosztach np. źródeł ciepła i energii czyni tą grupę szczególnie zagrożoną.

Pracownicy Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Zabrzu podczas pracy środowiskowej poświęcają szczególną uwagę osobom zagrożonym problemem bezdomności. Pracownicy socjalni planując pomoc rodzinom oraz monitorując sytuację klientów zwracają uwagę na obszar dotyczący sfery mieszkaniowej. Już podczas pierwszego kontaktu z klientem i wypełnianiu kwestionariusza rodzinnego wywiadu środowiskowego, określana jest sytuacja mieszkaniowa rodziny wraz z miesięcznymi wydatkami związanymi z zajmowanym lokalem.

Ustawa o pomocy społecznej już na wstępie definiuje swoją rolę jako umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Takie rozumienie pomocy społecznej każe w analizie sytuacji materialnej określić jakie własne zasoby czy uprawnienia posiada rodzina.

Niewątpliwie za jedno z podstawowych uprawnień można uznać prawo do dodatków mieszkaniowych i energetycznych. Od 3 października 2016 roku Dział Administracji i Dodatków Mieszkaniowych funkcjonuje jako część Zabrzeńskiego Centrum Świadczeń Rodzinnych obsługując mieszkańców gminy Zabrze.

Można zauważyć pewną zbieżność w danych MOPR oraz ZCŚR, polegającą na spadku liczby rodzin korzystających z pomocy obu instytucji.

Tabela nr 8. Statystyka gospodarstw domowych korzystających z pomocy Zabrzeńskiego Centrum Świadczeń Rodzinnych, w lata 2017 – 2022

Dane za rok	Dodatek mieszkaniowy	Dodatek energetyczny
2017	4276	2565
2018	3835	2274
2019	3437	1952
2020	3149	1789
2021	3030	1667
2022	3028	1227*

*wnioski złożone w 2021 wypłacone w 2022

Źródło danych: Zabrzeńskie Centrum Świadczeń Rodzinnych

Dnia 17 grudnia 2021 r. Sejm przyjął ustawę o dodatku osłonowym, który w założeniu ma zniwelować rosnące ceny energii, gazu i żywności. Według danych ZCŚR na dzień 31 grudnia 2022 z tej formy wsparcia skorzystało 10 812 gospodarstw domowych (złożono 12 434 wnioski).

Istotnym działaniem gminy był min. wdrożony od marca 2016 program dający szansę na redukcję zadłużenia do 80%. Zadłużenie mieszkańców gminy na koniec 2015 sięgało prawie 60 mln zł (kwota bez odsetek). Kwestia długów dotyczy ponad 6000 mieszkańców miasta.

Uchwała Rady Miasta w Zabrzu zakładała redukcję 80 proc. długu jednak pod pewnymi warunkami. Wymagana była jednorazowa wpłata lub maksymalnie w 5 ratach, 20% zaległości za czynsz. Konieczne jest również wnoszenie przez dwa lata bieżących opłat. Rezultaty programu wg danych Jednostki Gospodarki Nieruchomościami kształtują się w następujący sposób:

Ilość złożonych wniosków 851:

- podpisano porozumienia z 768 dłużnikami,
- zrezygnowało z abolicji 83 dłużników,
- ze względu na brak wpłaty 20% zaległości i odsetek, rozwiązano z 163 dłużnikami porozumienie,
- ze względu na brak bieżących opłat w okresie 12 m-cy rozwiązano z 65 dłużnikami porozumienie,
- w związku z nadpłatami z tytułu rozliczenia mediów, które w całości pokryły kwoty do umorzenia rozwiązano porozumienia z 20 lokatorami.

Po spełnieniu dwóch warunków tj. wpłaty 20 % zaległości, odsetek i 100 % kosztów oraz regularnym wywiązywaniu się z bieżących płatności objętych umorzeniem zostało 520 dłużników.

Aktualnie Jednostka Gospodarki Nieruchomościami pozwala na wykonania świadczenia zamiennego, którego wartość od 2022 r. wyniosła 174 187,50 zł. Odpracowanie zaległości jest możliwe w jednostkach miejskich takich jak: szkoły, przedszkola, ośrodki sportowe.

Od 1 marca 2017 Jednostka Gospodarki Nieruchomościami uruchomiła program pomocy w wychodzeniu z zadłużenia, który obejmuje pakiet indywidualnych, dopasowanych do sytuacji życiowej osoby rozwiązań.

Tabela nr 9. Wykaz ugód podpisanych z dłużnikami o rozłożenie zaległości na raty

Rok	Ilość podpisanych ugód	Kwota rozłożona na raty (zadłużenie, odsetki, koszty)
2017	421	4 468 350,96
2018	367	5 003 764,98
2019	413	5 648 899,22
2020	246	2 883 843,63
2021	314	4 086 490,57
2022	298	4 404 611,42

Źródło danych: Jednostka Gospodarki Nieruchomościami

V. Zasoby oraz realizatorzy programu

Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Zabrzu w ramach ustawy o pomocy społecznej świadczy pomoc osobom i rodzinom w trudnej sytuacji życiowej, której nie są w stanie przezwyciężyć wykorzystując swoje środki, możliwości i uprawnienia. Pomocą ośrodka objęte były, w szczególności osoby i rodziny dotknięte:

- ubóstwem,
- sieroctwem,
- bezdomnością,
- bezrobociem,
- niepełnosprawnością,
- długotrwałą lub ciężką chorobą,
- przemocą domową,

- potrzebą ochrony macierzyństwa lub wielodzietności,
- bezradnością w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego,
- uzależnieniami,
- trudnościami w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego,
- brakiem umiejętności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu placówek opiekuńczo-wychowawczych.

Wymienione wyżej dysfunkcje wraz ze spełnieniem warunku posiadania przez rodzinę dochodu poniżej progu interwencji socjalnej, określonego przez przepis ustawy o pomocy społecznej, 776 zł dla osoby samotnej i 600 zł dla osoby w rodzinie, uprawniały osoby i rodziny do uzyskania świadczeń materialnych. Praca socjalna, interwencja kryzysowa oraz poradnictwo psychologiczne i pedagogiczne świadczone były niezależnie od wysokości dochodu rodziny.

Ośrodek w swych działaniach wykorzystuje środki i formy pomocy przewidziane ustawą o pomocy społecznej tj:

- zasiłki pieniężne,
- zasiłki w naturze,
- świadczenie usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych,
- ośrodki wsparcia,
- mieszkania chronione,
- domy pomocy społecznej,
- Zespół Interwencji Kryzysowej,
- świetlice środowiskowe,
- organizowanie finansowania działań rehabilitacyjnych dla niepełnosprawnych,
- pracę socjalną.

Noclegownia dla Mężczyzn w Zabrze, ul. Trocera 63, jest placówką organizacyjną Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Zabrze, która dysponuje 24 miejscami schronienia dla osób bezdomnych w warunkach gwarantujących ochronę życia i zdrowia. Noclegownia funkcjonuje jako placówka całodobowego pobytu w której mogą przebywać osoby zdolne do samoobsługi, a stan ich zdrowia nie zagraża zdrowiu i życiu innych osób przebywających w placówce.

Pomoc przyznawana w formie tymczasowego schronienia w noclegowni nie wymaga przeprowadzenia rodzinnego wywiadu środowiskowego oraz wydania decyzji administracyjnej, a wydatki poniesione za udzieloną pomoc nie podlegają zwrotowi. Przyjęcie do Noclegowni następuje na podstawie skierowania, wydanego przez pracownika Zespołu ds. Pomocy Osobom Bezdomnym, Kierownika Dzielnicowego Punktu Pomocy Społecznej lub kierownika Noclegowni. Skierowanie dotyczące pobytu w Noclegowni wydawane jest na czas określony. Okres ważności skierowania jest uzależniony od współpracy osoby bezdomnej z pracownikiem Zespołu ds. Pomocy Osobom Bezdomnym oraz jego wywiązywania się z powierzonych zadań i przestrzegania regulaminu Noclegowni.

W celu zaspokojenia niezbędnych potrzeb życiowych związanych z udzielaniem schronienia, Noclegownia spełnia minimalne standardy podstawowych usług i standardy obiektu, w tym w zakresie odpowiednich warunków higienicznych i sanitarnych oraz odpowiednich warunków do odpoczynku, określone w przepisach wydanych na podstawie rozporządzenia w sprawie minimalnych standardów noclegowni, schronisk dla osób bezdomnych, schronisk dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi i ogrzewalni.

W sytuacji kryzysowej występującej na skalę masową przyznanie tymczasowego schronienia może nastąpić z pominięciem standardów. W szczególnie uzasadnionych przypadkach dopuszcza się przebywanie w noclegowni osób pod wpływem alkoholu lub substancji psychoaktywnych.

Celem działania Noclegowni jest zapewnienie osobie bezdomnej tymczasowego miejsca pobytu oraz wsparcia ze strony pracowników placówki w przewyciężaniu trudnej sytuacji życiowej tej osoby.

Do podstawowych zadań Noclegowni należy:

- zapewnienie osobom bezdomnym schronienia w postaci miejsca do spania,
- zapewnienie prowiantu spożywczego w celu samodzielnego przygotowania posiłku i zapewnienie gorącego napoju,
- umożliwienie utrzymania czystości osobistej poprzez dostęp do łazienki, W.C. pralki, regularną zmianę pościeli,
- udzielanie wsparcia ze strony personelu Noclegowni jak i współmieszkańców w zakresie wychodzenia z bezdomności i reintegracji społecznej,
- zadaniem Noclegowni jest również pomoc w przewyciężaniu trudnej sytuacji życiowej osób bezdomnych, które podpisały kontrakt socjalny poprzez usługi ukierunkowane na wzmacnianie aktywności społecznej, wyjście z bezdomności i uzyskanie samodzielności życiowej.

Personel Noclegowni ściśle współpracuje z pracownikami Zespołu ds. Pomocy Osobom Bezdomnym w celu podjęcia działań zmierzających do uzyskania samodzielności życiowej i przeciwdziałania utrwalenia bezdomności osób korzystających z Noclegowni poprzez:

- spotkania społeczności podczas których kształtowane są umiejętności życia w grupie,
- nawiązywania poprawnych relacji społecznych, przystosowania do ogólnie przyjętych norm społecznych i wymagań, radzenia sobie w sytuacjach stresowych i konfliktowych,
- poradnictwo w różnych sferach życia codziennego, a także motywowanie w dążeniu do uzyskania samodzielności,
- społeczno-zawodowej aktywizacji i usamodzielnienia życiowego,
- leczenia chorób i uzależnienia w jednostkach do tego powołanych.

Ogrzewalnia dla osób bezdomnych ul. Stalmacha 7, jest placówką organizacyjną Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Zabrze, która dysponuje 25 miejscami w warunkach gwarantujących ochronę życia i zdrowia. Ogrzewalnia jest czynna codziennie, minimum przez 12 godzin na dobę.

W Ogrzewalni mogą przebywać osoby zdolne do samoobsługi, których stan zdrowia nie zagraża zdrowiu i życiu innych osób przebywających w placówce. Pomoc przyznawana w formie tymczasowego schronienia w Ogrzewalni nie wymaga przeprowadzenia rodzinnego wywiadu środowiskowego oraz wydania decyzji administracyjnej, a wydatki poniesione za udzieloną pomoc nie podlegają zwrotowi. Przyjęcie do Ogrzewalni następuje bez skierowania, a osoba korzystająca z Ogrzewalni jest motywowana do współpracy z pracownikiem Zespołu ds. Pomocy Osobom Bezdomnym w celu podjęcia działań zmierzających do rozwiązania sytuacji kryzysowej danej osoby i ustalenia zasadności udzielenia tej formy pomocy.

W celu zaspokojenia niezbędnych potrzeb życiowych związanych z udzielaniem schronienia, Ogrzewalnia spełnia minimalne standardy podstawowych usług i standardy obiektu, w tym w zakresie odpowiednich warunków higienicznych i sanitarnych oraz odpowiednich warunków do odpoczynku, określone w przepisach wydanych na podstawie rozporządzenia w sprawie minimalnych standardów noclegowni, schronisk dla osób bezdomnych, schronisk dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi i ogrzewalni.

Celem działania Ogrzewalni jest zapewnienie osobie potrzebującej tymczasowego schronienia w warunkach interwencyjnych, zapewniających bezpieczny pobyt w ogrzewanym pomieszczeniu które jest wyposażone w miejsca siedzące. Placówka umożliwia spożycie gorącego napoju, oraz przeprowadzenia zabiegów higieniczno-sanitarnych. Zaplecze sanitarne umożliwia wykonania ręcznego prania rzeczy osobistych lub wymiany odzieży z posiadanych w placówce rezerw odzieżowych.

W sytuacji kryzysowej występującej na skalę masową przyznanie tymczasowego schronienia może nastąpić z pominięciem standardów. W szczególnie uzasadnionych przypadkach dopuszcza się przebywanie w Ogrzewalni osób pod wpływem alkoholu lub substancji psychoaktywnych.

Zespół do Spraw Pomocy Osobom Bezdomnym funkcjonujący w strukturze Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Zabrze, w szczególności zajmuje się pracą socjalną z osobami bezdomnymi, prowadzeniem postępowań i wydawaniem decyzji administracyjnych w sprawach przyznania świadczeń przewidzianych dla osób bezdomnych przebywających w placówkach noclegowych, współpracą z instytucjami i organizacjami, udzielaniem pomocy doraźnej, diagnozowaniem stanu i potrzeb osób bezdomnych na terenie miasta oraz streetworkingiem. Całoroczny streetworking, opiera się na obecności pracowników MOPR w środowisku przebywania osób bezdomnych i jego monitorowaniu. Prowadzona jest regularna kontrola miejsc niemieszkalnych w prowadzonym, aktualizowanym wykazie takich miejsc. Istniejąca ścisła współpraca z pracownikami socjalnymi dzielnicowych punktów pomocy społecznej, wymiana informacji na temat osób bezdomnych pozwala na szybsze dotarcie do potrzebujących pomocy. Pracownicy socjalni - streetworkerzy skupiają się głównie na działaniach zmierzających do zmiany funkcjonowania osób bezdomnych (m.in. skorzystania z placówek noclegowych) poprzez motywowanie swoich klientów i podkreślanie szkód, zagrożeń wynikających z prowadzonego stylu życia. Streetworkerzy korzystają ze wsparcia takich instytucji jak Straż Miejska, Policja (wspólne patrole) czy Pogotowie, udzielają asysty w drodze do placówek noclegowych. W okresie występowania bardzo niskich temperatur w przypadku, gdy napotkana osoba jest w stanie nietrzeźwym, zostaje odwieziona do Izby Wytrzeźwień.

Mieszkania chronione dla osób bezdomnych przy ul. Pośpiecha oraz ul. Bytomskiej przeznaczone są dla osób, które ze względu na trudną sytuację życiową, wiek, niepełnosprawność lub chorobę potrzebują wsparcia w funkcjonowaniu w codziennym życiu, ale nie wymagają usług w zakresie świadczonego przez jednostkę całodobowej opieki. W mieszkaniu chronionym treningowym zapewnia się usługi bytowe oraz naukę, rozwijanie lub utrwalanie samodzielności, sprawności w zakresie samoobsługi, pełnienia ról społecznych w integracji ze społecznością lokalną, w celu umożliwienia prowadzenia samodzielnego życia.

Ośrodek Wsparcia prowadzony przez Towarzystwo Pomocy im. Św. Brata Alberta – Koło Zabrze ul. Ofiar Katynia 48, jest całodobową placówką zaspakajającą podstawowe potrzeby życiowe oraz prowadzącą kompleksową, specjalistyczną pomoc dla kobiet i dzieci znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej. Ośrodek mieści się w Zabrze przy ul. Ofiar Katynia 48.

W Ośrodku Wsparcia funkcjonują:

- Schronisko dla Bezdomnych Kobiet – (5 miejsc)
- Dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży (20 miejsc)

Placówki są dostosowane do wymogów i działają zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa.

Najczęstszą przyczyną zgłaszania się kobiet po pomoc jest sytuacja kryzysowa wynikająca m.in.: z rodzinnych konfliktów, przemocy, utraty mieszkania, dochodu, uzależnień, niezaradności życiowej. Samotne matki trafiające do Ośrodka zmagają się z szeregiem problemów, które narastają głównie u tych kobiet, które nie mogą liczyć na wsparcie i pomoc najbliższych osób. Borykają się one najczęściej z problemami natury finansowej, psychicznej, opiekuńczej i wychowawczej. Często problemom tym towarzyszą uzależnienia, wyuczona bezradność, zły stan zdrowia, rozpad więzi rodzinnych i społecznych. Negatywne emocje, które towarzyszą bezdomnym matkom, ujawniają się w poczuciu osamotnienia, wstydu i niższości. Samotne macierzyństwo będące często wynikiem kryzysu rodzinnego negatywnie wpływa także na rozwój dzieci, które powielają w przyszłości negatywne wzorce zachowań. Wszystkie osoby przebywające w Ośrodku Wsparcia objęte są Kompleksowym Programem, którego głównym celem jest poza zapewnieniem podstawowych potrzeb socjalno-bytowych, aktywizacja społeczno-zawodowa mieszkanek oraz nabycie umiejętności niezbędnych w codziennym życiu. Kobiety i dzieci objęte są w placówce specjalistycznym wsparciem (m.in. psychologicznym, terapeutycznym, pedagogicznym, psychiatrycznym), niezbędnym w przywracaniu ich nie tylko na rynek pracy, ale także służącym poprawie funkcjonowania rodzinnego i społecznego. Pobyt w Ośrodku jest ograniczony i wynosi 1-2 lat.

Główną formą pracy jest społeczność terapeutyczna obejmująca zarówno podejmowanie zadań wynikających z prowadzenia domu (m.in.: gotowanie, sprzątanie, podział zadań i odpowiedzialności, gospodarowanie budżetem) jak i pracę nad sobą (m.in.: budowanie relacji z innymi opartych na prawidłowych wzorcach, radzenie sobie w sytuacjach trudnych, rozwiązywanie konfliktów, wzmacnianie potencjału, odpowiedzialność za siebie i swoją rodzinę). Uzupełnieniem prowadzonych działań są zajęcia grupowe w formie warsztatów i treningów umiejętności społecznych. (m.in.: trening budżetowy, warsztaty czystości,

obsługi sprzętu AGD, segregacja odpadów, warsztaty kulinarne, warsztaty umiejętności rodzicielskich itp.) oraz spotkania indywidualne z terapeutami (wsparcie psychologiczne i pomoc psychoterapeutyczna).

Kompleksowy Programem Ośrodka Wsparcia dedykowany jest zarówno kobietom jak i dzieciom. Dbając o jak najwyższy poziom świadczonych usług praca terapeutyczna prowadzona w Ośrodku poddawana jest regularnej superwizji.

Działania prowadzone w Ośrodku Wsparcia realizowane są w oparciu o działające od wielu lat partnerstwo lokalne na rzecz rozwiązywania problemów społecznych, przeciwdziałając uzależnieniu od bezterminowej pomocy socjalno-bytowej, przyczyniają się do ich integracji ze społecznością lokalną.

Dla kobiet i matek z dziećmi, które ukończyły program realizowany w Ośrodku Wsparcia dla Kobiet dostępne są usługi prowadzonych przez Koło Zabrzańskie Mieszkań Readaptacyjnych (mieszkania treningowe). Mieszkanie jest kolejnym etapem programu terapeutycznego mającym na celu przygotowanie mieszkanki do pełnej samodzielności i powrotu do środowiska. Kobiety samotne i z dziećmi zakwalifikowane do Mieszkań Readaptacyjnych kontynuują działania w kierunku poprawy swojej sytuacji życiowej rozpoczęte w placówce stacjonarnej.

Program Mieszkań zakłada wzmocnienie umiejętności nabytych w trakcie pobytu w Ośrodku Wsparcia. Mieszkanie jest początkiem samodzielnego radzenia sobie poza placówką. Warunkiem pobytu w mieszkaniu jest zatrudnienie.

Schronisko dla Bezdomnych Mężczyzn ul. Kochanowskiego 26 prowadzone przez Towarzystwo Pomocy im. św. Brata Alberta”, jest placówką całodobową, przygotowaną do przyjęcia 42 osób. W sytuacjach kryzysowych może utworzyć tymczasowo dodatkowe 5 miejsc. Osoby bezdomne kierowane są do placówki przez pracowników socjalnych Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie, a w szczególności przez pracowników Zespołu ds. Pomocy Osobom Bezdomnym. Schronisko jest domem czasowego pobytu, a okres przebywania w nim jest ustalany indywidualnie do każdego przypadku. Podyktowane jest to stanem zdrowia, sytuacją cywilno-prawną, społeczno-zawodową oraz możliwościami konkretnej osoby. Po wstępnej diagnozie personel placówki tworzy z każdym mieszkańcem Indywidualny Program Wychodzenia z Bezdomności. Placówka poza zagwarantowaniem schronienia, codziennych posiłków oraz niezbędnych środków higieny osobistej zapewnia pomoc dla każdego mieszkańca w zakresie zaspokojenia jego indywidualnych codziennych potrzeb.

Praca prowadzona jest w oparciu o zasadę empowermentu (wzmocnienia) opartego o proces upodmiotowienia, podczas którego jednostki oraz społeczności zwiększają, osiągają panowanie i kontrolę nad własnym życiem oraz stają się aktywnymi uczestnikami życia społecznego, podejmującymi działania zmierzające do poprawy sytuacji własnej, jak i całej wspólnoty.

Pracownicy Schroniska stymulują ten proces poprzez pomoc osobom w zdiagnozowaniu źródła problemu, motywowaniu do działania i towarzyszeniu w pokonywaniu pojawiających się problemów. Pierwszorzędną pomocą objęte są następujące sfery:

- socjalno-bytowa
- zdrowotna
- cywilno-prawna
- zawodowa

Powyższe zadania realizowane są przez profesjonalną kadrę pomocową współpracującą ściśle z przedstawicielami innych instytucji pomocowych w Zabrzu. Jedną z najważniejszych czynności, jaką podejmują pracownicy placówki, jest wstępna diagnoza ukierunkowująca dalsze etapy pomocy.

Schronisko corocznie realizuje szereg programów wsparcia, które angażują całą społeczność placówki poprzez indywidualne spotkania personelu z podopiecznymi, jak i oddziaływanie grupowe przez pracę społecznością. Ponadto pracownicy placówki starają się kreować postawy aktywne i samodzielne w radzeniu sobie z kryzysami i trudnościami życiowymi. Wdrażają mieszkańców do współuczestnictwa w życiu społecznym, dają poczucie odpowiedzialności za miejsce, które na czas pobytu zamienia się w ich dom. Kontakty indywidualne, życie w społeczności schroniska, działanie na rzecz jego dobra i pozostałych mieszkańców, to tylko niektóre z form oddziaływania nastawionego na ponowną integrację społeczną i możliwość usamodzielnienia mieszkańca. Można również dostrzec dwa podstawowe profile osób w kryzysie bezdomności. Obok młodszych osób trafiających do Schroniska

z problemami uzależnień mogących podjąć aktywność zawodową, są osoby starsze, schorowane fizycznie i psychicznie, nie mogące podjąć aktywności zawodowej i wymagającej dłuższego pobytu. Niestety osoby te często nie mają możliwości pełnego usamodzielnienia.

Dom „Pokora” dla osób bezdomnych „Szkoła nowego życia” ul. Pawliczka 16, uruchomiony w lipcu 2007 r. to placówka prowadzona przez Stowarzyszenie „Żyj i daj żyć” - OPP w Zabrze.

Głównym celem prowadzenia Domu „Pokora” jest poprawa poziomu życia osób bezdomnych skierowanych przez pracowników socjalnych z Zespołu Pomocy Osobom Bezdomnym z Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie. Osoby bezdomne w pierwszej kolejności przechodzą przez inne placówki wychodzenia z bezdomności znajdujące się na terenie miasta, a wraz z przybyciem do Domu „Pokora” na okres 2-3 lat mają zagwarantowane dogodne warunki do życia w jednoosobowym pokoju readaptacyjnym (12 osób to pełny skład osobowy), mogą skorzystać z posiłków śniadaniowych oraz w miarę potrzeby otrzymują artykuły żywnościowe uzyskane ze zbiorów, korzystają z kuchni i jadalni oraz innych pomieszczeń wspólnych. Mieszkańcy Placówki realizują Indywidualny Plan Readaptacji Mieszkańca (I.P.R.M.) poprzez przeciwdziałanie degradacji społecznej, zapobieganie izolacji, naukę umiejętności życia w grupie, aktywizacji społecznej, zawodowej, leczenie uzależnień i innych schorzeń. Z mieszkańcami na bieżąco prowadzona jest praca socjalna, ergoterapia (terapia przez pracę) i terapia indywidualna (rozmowy motywacyjno-indywidualne) oraz organizowane są Zebrania Społeczności. Ponadto Mieszkańcy współpracują ze specjalistami: pracownikiem socjalnym, konsultantem ds. uzależnień z MOPR Zabrze a także z kuratorami, komornikami itp. Ponadto Mieszkańcy Domu „Pokora” otrzymują pomoc w załatwieniu pracy, podnoszeniu swoich kwalifikacji zawodowych i uczestnictwie w pracach społecznie użytecznych i Robotach publicznych z Powiatowego Urzędu Pracy. Kończąc swój pobyt w placówce mieszkańcy - osoby bezdomne są motywowane do pozyskania lokalu mieszkalnego - mieszkanie socjalne do remontu, realizowanym przy niezbędnej pomocy Stowarzyszenia „Żyj i daj żyć” i miasta czy też otrzymują już wyremontowany lokal socjalny z zasobów gminy.

Stowarzyszenie „Żyj i daj żyć”- OPP w Zabrze od roku 2004 prowadzi 2 Punkty Wydawania Posiłków Śniadaniowych „Kromka chleba” tj. w siedzibie przy ul. Pawliczka 16 oraz w filii Stowarzyszenia przy ul. Kossaka 23. Punkty wydawania bezpłatnych posiłków śniadaniowych dla osób potrzebujących, bezdomnych, to także miejsce pierwszego kontaktu osób z pomocą, nie tylko rzeczową, ale także socjalną oraz prawidłowymi wzorcami zachowań.

W latach 2017-2021 oba Punkty wydały 30 113 posiłków śniadaniowych.

Punkt Konsultacyjny d/s problemów alkoholowych w Miejskim Ośrodku Pomocy Rodzinie w Zabrze przy ul. Wyzwolenia 7, obejmuje następujące działania:

- wstępną diagnozę klienta i motywowanie do podjęcia leczenia choroby alkoholowej,
- prowadzenie systematycznych rozmów pierwszego kontaktu z klientami, na temat problemów w ich życiu spowodowanym nadużywaniem alkoholu. Rozmowy dotyczą w zasadniczej mierze problemu alkoholowego u klienta oraz jego rodziny, ale także problemów życia codziennego i innych uzależnień (bezrobocia, bezdomności, niezaradności, itp.) Niejednokrotnie w trakcie prowadzonych rozmów z klientami udzielane zostaje wsparcie organizacyjne w sprawie otrzymania mieszkania do remontu.
- motywowanie klientów do kolejnych wizyt w Punkcie Konsultacyjnym i zachęcanie do udziału w spotkaniach grup samopomocowych oraz do uczestnictwa w życiu i pracy innych instytucji pomagającym osobom uzależnionym i współuzależnionym,
- monitorowanie całego procesu udzielania wsparcia klientom zgłaszającym się po pomoc,
- kierowanie klientów do Punktów Wydawania Posiłków Śniadaniowych „Kromka chleba” ul. Pawliczka 16 w Zabrze i „Kromka chleba II” ul. Kossaka 23 w Zabrze,
- kierowanie osób bezdomnych do pracowników socjalnych z Zespołu Pomocy Osobom Bezdomnym w celu znalezienia miejsca w Ogrzewalni, Schronisku, Noclegowni oraz Schroniska dla Bezdomnych Kobiet św. Brata Alberta. Motywowanie klientów długotrwale bezdomnych do zamieszkania w Domu „Pokora” prowadzonym przez Stowarzyszenie „Żyj i daj żyć”,

- motywowanie osób bezdomnych do podjęcia pracy oraz do udziału w szkoleniach organizowanych przez Powiatowy Urząd Pracy i inne instytucje oraz zachęcanie klientów do wykonywania prac społecznie użytecznych oferowanych przez Urząd Miejski, Powiatowy Urząd Pracy i MOPR,
- kierowanie klientów do Ośrodka Profilaktyki i Leczenia Uzależnień na konsultację z psychologiem, lekarzem lub na terapię indywidualną i grupową. Motywowanie klientów do podjęcia leczenia odwykowego w Ośrodkach stacjonarnych.

Zabrzańskie Centrum Świadczeń Rodzinnych ul. 3-go Maja 16, powstało na podstawie uchwały Rady Miasta Zabrze Nr XXV/268/16 z dniem 01.07.2016 r. Centrum przejęło część zadań realizowanych dotychczas przez Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie oraz Referat Dodatków Mieszkaniowych Urzędu Miejskiego w Zabrzu wraz z pracownikami realizującymi te działania m.in: świadczenia rodzinne, fundusz alimentacyjny, zasiłki dla opiekuna, stypendia szkolne, dodatek osłonowy, dodatki mieszkaniowe i energetyczne.

Wskazane wyżej podmioty z racji wykonywanych zadań będą w szczególności odpowiedzialne za realizację Miejskiego Programu Wsparcia Osób Bezdomnych oraz Zagrożonych Bezdomnością. Działania te zostaną wsparte poprzez instytucje, organizacje oraz służby działające na terenie miasta Zabrze w następujących obszarach:

- Profilaktyka i leczenie uzależnień
  - Ośrodek Profilaktyki i Leczenia Uzależnień,
  - Izba Wyrzeźwień
  - Klub Abstynenta „Nowe Życie”
  - Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
- Służby prewencyjne
  - Policja
  - Straż Miejska
- Podmioty wspierające działania na rzecz osób zagrożonych bezdomnością oraz bezdomnych na rzecz osób bezdomnych
  - Caritas
  - Stacja Pogotowia Ratunkowego,
  - Powiatowy Urząd Pracy,
  - Wydział Ochrony Zdrowia i Pomocy Społecznej UM,
  - Powiatowy Zespół ds. Orzekania Niepełnosprawności
  - Centrum Organizacji Pozarządowych

VI. Bariery w realizacji programu

W 2021 r. na terenie kraju przeprowadzono spis powszechny, którego wyniki wskazują na niekorzystne trendy demograficzne zwłaszcza w zestawieniu z wynikami spisu przeprowadzonego w 2011 r.

Według wstępnych wyników NSP 2021
w ciągu dekady przybyło ponad

1,8 miliona

osób w grupie wieku 60/65 i więcej
– co 5 mieszkańców Polski ma ponad 60 lat

Źródło: Informacja o wstępnych wynikach Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021

Więcej na stat.gov.pl

Szczegółowe dane pokazują negatywne trendy w strukturze ludności, zmniejszył się odsetek nie tylko w grupie wiekowej produkcyjnej i przedprodukcyjnej. W odniesieniu do 2011 r. obserwujemy wyraźny wzrost w grupie osób w wieku poprodukcyjnym.

Zmiany w strukturze ludności

Źródło: Informacja o wstępnych wynikach Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021

Więcej na stat.gov.pl

Powyższe, wstępne wyniki spisu powszechnego nie napawają optymizmem i znajdują odbicie w strukturze osób bezdomnych (zwłaszcza mężczyzn) korzystających z pomocy instytucjonalnej.

Tabela nr 10. Podział obejmujący aktywność zawodową i niepełnosprawność w placówkach całodobowych dla osób bezdomnych, rok 2022.

Rodzaj placówki	Ilość miejsc	Ilość osób korzystających w ciągu roku	Osoby niepełnosprawne	Osoby w wieku poprodukcyjnym
Noclegownia	24	49	16	8
Schronisko dla	42	63	26	12

mężczyzn				
Dom Pokora	12	15	5	4
Schronisko dla Kobiet	5	18	8	4

Źródło danych: MOPR Zabrze

Realizatorzy programu wśród barier w realizowaniu planu pomocy, wskazują najczęściej na te, które są identyfikowane po stronie osób w kryzysie bezdomności jak i osób zagrożonych utratą miejsca zamieszkania. Zwykle wskazywany jest:

- zły stan zdrowia,
- niepełnosprawność,
- wiek poprodukcyjny,
- niska motywacja do zmiany,
- uzależnienia,
- brak lub niski dochód,
- rozpad więzi rodzinnych i społecznych,
- niechęć do skorzystania z pomocy,
- zadłużenie, obciążenia komornicze,
- brak podstawowych dokumentów,
- postawa roszczeniowa,
- niskie kompetencje społeczne,
- doświadczenie przemocy,
- samotne macierzyństwo.

Kolejne czynniki stanowiące zagrożenie dla realizacji programu identyfikujemy po stronie instytucji i organizacji pomocowych. Należy podkreślić, że zdecydowana większość nie dotyczy wyłącznie głównych realizatorów programu i rozciąga się m.in. na system ochrony zdrowia, profilaktyki uzależnień oraz służb. Aktualna sytuacja ekonomiczna powoduje, że problemy związane z szeroko pojętym finansowaniem działań zostały uznane za najważniejsze:

- pogarszające się warunki ekonomiczne,
- wysokie koszty utrzymania obiektów,
- rotacja kadr związana z nieatrakcyjnymi warunkami płacowymi,
- trudne do oszacowania wydatki związane z funkcjonowaniem placówek,
- wysokie koszty zatrudnienia fachowców i specjalistów,
- ograniczone możliwości pozyskiwania dodatkowych środków,
- mała liczba mieszkań chronionych,
- brak całodobowej ogrzewalni,
- długi okres oczekiwania na lokal komunalny,
- bardzo wysokie koszty wynajmu lokalu,
- skomplikowana procedura związana z remontami lokali,
- oczekiwanie na umieszczenie w Domach Pomocy Społecznej,
- ograniczony dostęp do placówek służby zdrowia,
- długi czas oczekiwania na wizytę u lekarzy specjalistów,

- stereotypy dotyczące osób bezdomnych,
- zagrożenia związane z działaniami wojennymi, w tym z wzrostem liczby uchodźców.

Powyższe punkty nie wyczerpują oczywiście wszystkich możliwych barier i zagrożeń, jednak wymienione wyżej ograniczenia i trudności uznano za kluczowe w planowaniu działań pomocowych wobec osób bezdomnych jak również zagrożonych bezdomnością.

VII. Cele i działania podejmowane w ramach realizacji Programu.

·Cel główny

1. Zapobieganie zjawisku bezdomności

Cel szczegółowy

1.1 Wsparcie asystenta rodziny

Planowane działania

1.1.1 Poradnictwo budżetowe

1.1.2 Wzmacnianie więzi rodzinnych

1.1.3 Ograniczania skutków dysfunkcji

Cel szczegółowy

1.2 Objęcie pracą socjalną zagrożonych środowisk

Planowane działania

1.2.1 Zwiększenie kompetencji życiowych

1.2.2 Wsparcie finansowe

1.2.3 Mediacja i rzecznictwo

Cel szczegółowy

1.3 Współpraca z instytucjami w zakresie reintegracji i aktywizacji zawodowej

Planowane działania

1.3.1 Podnoszenie kwalifikacji zawodowych

1.3.2 Pomoc w znalezieniu zatrudnienia

Cel szczegółowy

1.4 Profilaktyka uzależnień

Planowane działania

1.4.1 Edukacja i przedstawienie oferty pomocowej

Realizatorzy:

Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie, Zabrzeńskie Centrum Świadczeń Rodzinnych, Powiatowy Urząd Pracy, Ośrodek Profilaktyki i Leczenia Uzależnień, Gminna Komisja Rozwiązywanie Problemów Alkoholowych, Izba Wyrzeźwiń, Jednostka Obsługi Finansowej Gospodarki Nieruchomościami.

·Cel główny

2. Interwencja – zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego i wsparcie

Cel szczegółowy

2.1 Zapewnienie miejsc interwencyjnych

Planowane działania

2.1.1 Zapewnienie funkcjonowania Ogrzewalni

2.1.2 Wsparcie opiekuna i pracownika socjalnego

Cel szczegółowy

2.2 Prowadzenie streetworkingu – pomoc doraźna

Planowane działania

2.2.1 Całoroczny monitoring miejsc niemieszkalnych

2.2.2 Współpraca z służbami

Cel szczegółowy

2.3 Zaspokojenie podstawowych potrzeb

Planowane działania

2.3.1 Pomoc medyczna

2.3.2 Zapewnienie stosownej odzieży i posiłku

2.3.3 Pomoc finansowa

Realizatorzy:

Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie, Policja, Straż Miejska, Izba Wytrzeźwień, Towarzystwo Pomocy im. Św. Brata Alberta, Stowarzyszenie „Żyj i daj Życ”.

·Cel główny

3. Kompleksowa pomoc w wychodzeniu bezdomności

Cele szczegółowy

3.1 Objęcie wsparciem pracownika socjalnego

Planowane działania

3.1.1 Zawarcie kontraktu socjalnego

3.1.2 Poradnictwo indywidualne

3.1.3 Organizowanie sieci wsparcia

Cele szczegółowy

3.2 Programy usamodzielnienia zawierane w placówkach

Planowane działania

3.2.1 Diagnoza

3.2.2 Opracowanie planu szczegółowych działań

Cele szczegółowy

3.3 Wsparcie procesu usamodzielnienia

Planowane działania

3.3.1 Reprezentowanie klienta w kontaktach z instytucjami

3.3.2 Odbudowa umiejętności społecznych, pomoc w leczeniu uzależnień

3.3.3 Reintegracja zawodowa

Realizatorzy:

Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie, Towarzystwo Pomocy im. Św. Brata Alberta, Stowarzyszenie „Żyj i daj Życ”, Powiatowy Urząd Pracy, Ośrodek Profilaktyki i Leczenia Uzależnień, Gminna Komisja Rozwiązywanie Problemów Alkoholowych.

VIII. Źródła finansowania

Podstawowym źródłem finansowania Miejskiego Programu Wsparcia Osób Bezdomnych oraz Zagrożonych Bezdomnością jest budżet Miasta Zabrze, gdyż ustawodawca zadania dotyczące wspierania osób bezdomnych generalnie zdefiniował jako zadanie własne gminy.

W przypadku działań realizowanych w ramach zadań zleconych np. programów rządowych lub pomocy dla cudzoziemców źródłem finansowania niniejszego programu będą także środki budżetu państwa.

Ważnym źródłem finansowania zadań nakierowanych na pomoc osobom bezdomnym, oraz zagrożonym bezdomnością w tym na aktywizację i profilaktykę będą programy i projekty finansowane ze środków ministerialnych oraz pochodzące z UE w ramach nowej perspektywy finansowej na lata 2021-2027, w szczególności wskazane w Szczegółowym Opisie Priorytetów Programu Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027. Dostępność tych środków uzależniona jest jednak od ogłaszanych naborów oraz zaakceptowania złożonych wniosków o dofinansowanie projektu.

Nie bez znaczenia, szczególnie dla organizacji pozarządowych, jest możliwość pozyskiwania środków od darczyńców zarówno osób indywidualnych jak i firm, szczególnie w kontekście aktywności mieszkańców oraz społecznej odpowiedzialności biznesu.

IX. Monitoring realizacji programu

1. Sprawozdania pisemne (roczne)

- Raport o stanie miasta
- Sprawozdanie z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Zabrzu
- Sprawozdanie merytoryczne z działalności Towarzystwa Pomocy im Św. Brata Alberta
- Sprawozdanie Stowarzyszenia „Żyj i Daj Życ”
- Sprawozdanie Zespołu ds. Pomocy Osobom Bezdomnym
- Sprawozdanie Jednostki Gospodarki Nieruchomościami

2. Prezentacja przebiegu programu (raz w roku)

- Posiedzenie Komisji Zdrowia i Polityki Społecznej
- Posiedzenie Komisji Prawa i Bezpieczeństwa Publicznego

3. Analiza realizacji celów programu (w zależności od potrzeb)

- Spotkania Partnerstwa Lokalnego
- Zebrania robocze realizatorów programu.

X. Podstawa prawna

1. Ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej.

2. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

3. Ustawa z dnia 21 czerwca 2001 roku o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego.

4. Ustawa z dnia 21 czerwca 2001 roku o dodatkach mieszkaniowych.

5. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Zabrze na lata 2023-2032 przyjęta uchwałą Nr LXII/870/23 Rady Miasta Zabrze z dnia 13.02.2023 r.

XI. Zakończenie

Miejski Program Wsparcia Osób Bezdomnych oraz Zagrożonych Bezdomnością został napisany przez pracowników Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie przy współpracy organizacji pozarządowych: Towarzystwa Pomocy im. Św. Brata Alberta, Stowarzyszenia „Żyj i daj życie” oraz pracowników Izby Wytrzeźwień. Głównym celem Programu jest zapobieganie zjawisku bezdomności, zmniejszenie jego szkodliwych skutków zarówno w wymiarze indywidualnym jak i społecznym, budowanie systemu wsparcia i pomocy osobom w wychodzeniu z bezdomności oraz kształtowanie pozytywnych postaw zrozumienia i tolerancji wobec osób pozbawionych schronienia.